

Всесвітня науково-практична конференція

**УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ:
ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ І АКАДЕМІЧНИХ ФОРМ**

Збірник матеріалів

**24-25 квітня 2013 р.
м. Івано-Франківськ**

Ірина Бойко (Київ)

**МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАТИВНІ ПРОЦЕСИ
ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВА АКАДЕМІЧНОГО
СПІВУ В УКРАЇНІ (середина XIX – початок ХХІ ст.)**

Культура України є невід'ємною частиною загальносвітової культури. Її розвиток відбувається у тісному взаємозв'язку з культурами інших народів. Процеси взаємопроникнення та взаємозагачення відбувались з різною інтенсивністю, що визначалося історичними та соціальними факторами. Особливої активності процеси міжкультурної взаємодії набули у ХХ столітті, що зумовило необхідність їх наукового осмислення. Американський антрополог

Едвард Т. Холл в середині ХХ ст. ввів до наукового обігу термін «міжкультурна комунікація».

Культурна комунікація реалізує важливу потребу людини у спілкуванні. Міжособистісна взаємодія існувала завжди, але в сучасному світі вона відбувається на іншому рівні, чому сприяли науково-технічний прогрес та поява нових засобів обміну інформації та спілкування.

Культурна комунікація набуває важливого значення в умовах, коли відбувається інтенсивний розвиток української національної культури та стає актуальною проблема її збереження в умовах всесвітньої глобалізації.

Показовою є роль міжкультурної комунікації в мистецтві сольного співу на прикладі становлення та розвитку української національної вокальної школи. Дослідження українських вчених доводять, що становлення і розвиток української національної школи академічного співу відбувались у тісній взаємодії з виконавською культурою Італії, Франції, Німеччини та Росії, до складу якої входила Україна. Значний вплив на становлення професійного сольного співу в Україні здійснили артисти італійської опери. Наприкінці XIX століття на сценах Росії та України виступали найкращі співаки того часу – Д. Ансельмі, М. Баттістіні, Ч. Бонісенья, К. Галефі, М. Гальвані, Л. Джиральдоні, А. Дідур, М. Зембріх, Е. Карузо, Ф. Наваріні, А. Патті, Т. Руффо, А. Скattі, Ф. Таманьо, Л. Теттраціні та ін. Більшість італійських співаків демонстрували вільне володіння голосом, досконалу техніку, яка дозволяла долати всі вокальні труднощі та демонструвала можливості людського голосу.

Національні вокальні школи країн Західної Європи склалися з появою та розвитком опери. На відміну від європейських країн, де опера з'явилася наприкінці XVI століття, в Росії та Україні ці події відбулися значно пізніше – на початку та середині XIX століття. Тому італійська вокальна культура мала значні переваги. Італійська, французька, німецька школи співу вже мали теоретичні праці з навчання співу, свої виконавські традиції, досвід та еталони. Для виконання опер потрібні були професійні співаки. В підготовці виконавців для оперної сцени часто брали участь і композитори, які здобували вокальний досвід переважно у іноземних викладачів співу, так як вітчизняних бракувало. М. Глінка вчився у Б. Беллолі, О. Даргомижський у Цейбіха, С. Гулак-Артемовський у Д. Аларі.

Значний вплив на розвиток мистецтва сольного співу здійснили теоретичні праці з проблем вокального мистецтва М. Гарсії, Ф. Ламперті, А. Музехольда.

Серед перших викладачів співу в консерваторіях царської Росії переважали іноземці: К. Еверарді – бельгієць, У. Мазетті, А. Котоні та С. Сонкі – італійці, Г. Ніссен-Саломан – шведка. Вони залишились в Росії та стали російськими педагогами співу. Більшість співаків того часу навчались або вдосконалювались за кордоном. Міжкультурний обмін відбувався переважно на особистісному рівні. Українська культура збагачувалась знаннями з вокального мистецтва, співаки, повертаючись із закордону, знайомили вітчизняних слухачів з творами європейських композиторів, а виконуючи закордоном твори російських та українських композиторів – з вітчизняною культурою.

Закордоном співу навчались М. Донець-Тессейр, С. Гулак-Артемовський, С. Габель, І. Прянішніков, В. Висоцький, С. Крушельницька, Л. Ліпповська, М. Менцинський, М. Фігнер, О. Філіппі-Мишуга.

У навчальних закладах України у XIX ст. сольний спів викладали К. Еверарді, М. Петц, Р. Пфенінг, Е. Гандольфі, Ф. Мартіні, К. Маурелі, Ф. Бугамеллі, М. Вітте, пізніше Ю. Рейдер, Н. Урбан, А. Пасхаліс, К. Боссі. Українська вокальна школа розвивалась в міжкультурних зв'язках з європейською вокальною культурою. Історичне сполучення з російською та зарубіжними вокальними школами сприяло тому, що співаки виховувались переважно на українському, російському та італійському репертуарі. Українська національна школа співу є результатом плідної взаємодії різних вокальних культур.

Для вдосконалення своєї майстерності вітчизняні співаки того часу виїздили до країн Європи – Італії, Франції, Німеччини. В Італії з ними працювали італійські педагоги – А. Броджі, А. Котоні, Б. Кареллі, Ф. Креспі, Д. Магріні С. Ронконі.

Здобувши освіту європейського рівня, співаки мали можливість працювати в країнах Європи. Вдалу артистичну кар’єру за кордоном зробили С. Крушельницька, М. Менцинський, О. Філіппі-Мишуга.

За радянських часів культурну політику в країні визначала держава. В цей історичний період значно скоротилися можливості для міжособистісних контактів. Культурний обмін здійснювався на рівні держав, театральних колективів, творчих спілок.

Особливою подією в культурному житті став започаткований у 1961 році культурний обмін між Італією та СРСР. Вітчизняні співаки

отримали можливість стажуватись у Центрі вдосконалення оперних артистів при театрі «Ля Скала» в обмін на стажування італійських артистів балету у театрах СРСР. У Центрі викладали таки майстри співу, як Дж. Барра-Каракчоло, Е. де Іальго, Е. Пьяцца, Р. Пасторіно. Головною метою перебування співаків на стажуванні було вивчення оперних партій італійських композиторів та оволодіння італійським оперним стилем виконання. В Центрі стажувались українські співаки Л. Забіляста, А. Загребельний, М. Кондратюк, А. Кочерга, Н. Куделя, Р. Майборода, Є. Мірошниченко, М. Огренич, А. Солов'яненко, В. Федотов.

Значним поступом були гастролі італійського театру «Ля Скала» в Москві у 1964 та 1974 роках. Провідні солісти театру Е. Вінчецці, М. Гулельмі, Н. Гяуров, Ф. Коссото, Л. Паваротті, Р. Панераї, Б. Преведі, Дж. Сіміонато, М. Френі показали своє виконавське мистецтво.

До СРСР з концертними виступами приїжджали всесвітньо відомі оперні артисти – Р. Тебальді, М. Кабальє, К. Річареллі, М. дель Монако, Х. Каррерас, Л. Паваротті.

В знайомстві з педагогічним досвідом треба згадати майстер-класи І. Корадетті та В. Батальо.

З набуттям Україною незалежності, культурна політика держави спрямовується на розвиток національної культури. Поширюються та поглинюються міжкультурні зв’язки, збільшилися міжособистісні, громадські контакти. Але складний економічний стан в державі та кризова ситуація в світі негативно відбилися на міжкультурних комунікативних процесах.

Якщо в дореволюційній Росії більшість співаків після навчання за кордоном повертались на Батьківщину, то в незалежній Україні більшість з них намагаються там залишитись. Серед співаків, що успішно працюють за кордоном – О. Безсмертна, В. Герелло, В. Гришко, О. Дика, М. Дідик, С. Катерноза, А. Кочерга, В. Лук’янець, О. Микитенко, Л. Монастирська, Н. Петренко-Матвійчук, В. Пивоваров, С. Стільмащенко, М. Талаба. Нажаль, вони дуже рідко виступають на українських сценах. Створений А. Солов’яненком проект «На Україну повернусь», який трансформувався у фестиваль «Українські оперні зірки в світі» частково компенсує цю нестачу. Робота в інших країнах розширяє творчій світогляд співаків, сприяє творчої самореалізації. Їх здобутки можна оцінити як національний внесок у світовий культурний процес.

Юзюк Н. Моделювання професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва на уроці фортепіано у вищому навчальному закладі.....	240
Олач Ю. Розвиток органного мистецтва в м. Самборі кінця ХХ – початку ХХІ ст.....	245
Комаревич І. Утвердження естетичного світогляду Соломії Крушельницької в світлі теорії гендеру.....	249
Бойко І. Міжкультурні комунікативні процеси як чинник розвитку мистецтва академічного співу в Україні (середина ХІХ – початок ХХІ ст.).....	253
Чигер О. Концертно-виконавська діяльність Василя Тисяка.....	257
Гринів О. Роль дикції у вокальному виконавстві.....	261
Славіна О. Нові підходи в процесі навчання естрадних вокалістів.....	265
Заря С. Музична складова рекламиного відеоролика: аспекти дослідження.....	269
Князєв В. Львівський баянний осередок у контексті становлення регіональної баянної школи.....	271
Зваричук Ж. Засади національної мистецької традиції в богослужібному хоровому виконавстві Галичини ХІХ століття.....	274
Гринюк О. Пісні календарно-обрядового циклу як основа розвитку дитячого хорового виконавства Західної України.....	278
Левицький О. Етапи розвитку оперно-симфонічного диригування у Львові в ХІХ ст. Етап перший – від капельмейстерства до підвалин диригентства.....	282
Летичевська О. Хормейстерський доробок Л. Венедиктова в інтерпретації народної музичної драми М. Мусоргського «Борис Годунов».....	287
Мельник О. Репертуарна панорама кларнетових композицій (солістичних і ансамблевих) у творчості композиторів України та української діаспори.....	290
Борецький В. Тенденції естетичного трактування кларнета в Камерній симфонії №5 «Потаємні поклики» Є. Станковича.....	295
Пришляк А. Структурні моделі кларнетових тріо в традиції європейської камералістики: тип монодичного ансамблю.....	299
Шовгенюк С. Становлення бас-кларнета в академічному виконавському мистецтві.....	302
Відомості про авторів.....	306